

VENGRIYA MUSIQA TA'LIMI

Andijon davlat pedagogika instituti

Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti

Musiqa ta'lim yo'nalishi 202-guruh talabasi

Adiljonova Oyistaxon Baxtiyorjonovna

Mavzu: Vengriya musiqa ta'limi

****Kirish****

Vengriya musiqa ta'limi jahon miqyosida o'zining yuksak darajasi, metodik asoslari, boy amaliy tajribasi va o'ziga xos milliy maktabi bilan mashhur. Xususan, mashhur bastakor va pedagog Zoltan Kodaly tomonidan ishlab chiqilgan "Kodaly metodi" bugungi kunda eng samarali musiqiy o'qitish tizimlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Ushbu maqolada Vengriya musiqa ta'limi tarixiy taraqqiyoti, metodlari, o'quv jarayonining o'ziga xos xususiyatlari hamda bugungi kunda dunyo musiqa pedagogikasiga ko'rsatgan ta'siri keng yoritiladi.

****Vengriya musiqa ta'limining tarixiy asoslari****

Vengriya hududida musiqiy tarbiya qadimdan alohida e'tibor bilan rivojlantirilgan. O'rta asrlarda monastir maktablarida nota savodi, cherkov qo'shiqlari va xor ijrosi o'rgatilgan bo'lsa, XIX asrga kelib Vengriyada milliy musiqaga, xalq qo'shiqlarini yig'ish va tartibga solishga katta e'tibor qaratildi. Mashhur folklorshunos Bela Bartok va Zoltan Kodaly tomonidan olib borilgan xalq kuy-qo'shiqlarini to'plash

ishlari musiqiy tarbiya tizimining ilmiy ravishda takomillashishiga imkon yaratdi.

XX asrning birinchi yarmida Vengriyada musiqiy tarbiyani umumta'lim maktablarining ajralmas qismi sifatida rivojlantirish maqsadida davlat tomonidan keng ko'lamli islohotlar boshlandi. Bu jarayonlarda ayniqsa Kodaly metodining shakllanishi muhim rol o'ynadi.

****Kodaly metodi – Vengriya musiqa ta'limining asosiy tamoyili****

Zoltan Kodaly (1882–1967) Vengriyaning mashhur bastakori, pedagogi va folklorshunosi bo'lib, u yaratgan metod butun dunyoda musiqa ta'limining eng samarali tizimlaridan biri sifatida mashhurdir. Kodaly metodi quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

1. ****Har kim musiqa o'rganishi mumkin.**** Kodaly nazariyasiga ko'ra musiqa iste'dodi barcha insonlarda tabiiy mavjud bo'lib, uni to'g'ri o'qitish orqali rivojlantirish mumkin.
2. ****Musiqa tarbiyasi erta yoshdan boshlanishi kerak.**** Bolalar 4–5 yoshdan boshlab ritm, intonatsiya, qo'shiq kuylash, musiqiy eshituvni rivojlantirish kabi mashg'ulotlarga jalb qilinadi.
3. ****Xalq qo'shiqlari asosiy o'qituv material.**** Kodaly xalq musiqasini eng tabiiy pedagogik vosita deb hisoblagan va darslarning ko'p qismi Vengriya xalq qo'shiqlariga asoslangan.
4. ****Solfedjio – musiqa ta'limining markazi.**** Bolalar ovoz va eshituv orqali nota o'qish va yozishni o'rganadilar.

5. ****Kuylash – asosiy vosita.**** Barcha musiqiy bilimlar avvalo kuylash orqali o‘zlashtiriladi.

Mazkur metod o‘zining osonlik bilan o‘zlashtirilishi, ko‘rgazmaliligi va musiqiy kompetensiyani izchil rivojlantira olish imkoniyati bilan ajralib turadi.

****Vengriyada musiqa ta’limining tuzilishi****

Vengriyada musiqa ta’limi keng qamrovli va tizimli ravishda tashkil etilgan. Uning asosiy bosqichlari quyidagilar:

1. ****Bolalar bog‘chalari (3–6 yosh).**** Ritmik harakatlar, oddiy qo‘shiqlar, o‘yin-mashg‘ulotlar, musiqa eshitish qobiliyatini rivojlantirish.
2. ****Boshlang‘ich maktab (6–10 yosh).**** Nota savodi, xor qo‘shiqchilik, ritm mashqlari, oddiy cholg‘ulardan foydalanish.
3. ****Umumta’lim maktablari (10–14 yosh).**** Solfedjio, musiqa tarixi, ansambl ijrochiligi, milliy musiqa merosi bilan tanishish.
4. ****Musiqa maktablari (maxsus).**** Bolalar uchun alohida davlat musiqa maktablari mavjud bo‘lib, bunda profesional darajadagi ta’lim beriladi.
5. ****Konservatoriya va San’at akademiyalari.**** Yuksak darajadagi professional ta’lim, bastakorlik, dirijyorlik, ijrochilik yo‘nalishlari faoliyat yuritadi.

Vengriyada har bir o‘quvchi kamida 8 yil davomida muntazam ravishda musiqa ta’limi oladi va bu davlat ta’lim standartiga kiritilgan.

****Kodaly metodida qo‘llaniladigan asosiy vositalar****

1. **“Movable-do” tizimi** – har bir tovush pogʻonasi solfedjio qoʻllar ishorasi bilan belgilanadi.
2. **Ritm boʻlinmalari** – “ta”, “ti-ti” kabi tovushli ifodalar orqali ritmni oson oʻrganish.
3. **Qoʻllar ishoralari (C. Curwen tizimi)** – tovush balandliklarini osongina anglashga yordam beruvchi imo-ishoralar.
4. **Xalq qoʻshiqlariga asoslangan repertuar** – milliy musiqani saqlash va oʻrgatish.
5. **Xor darslari** – barcha maktablarda majburiy boʻlib, ovozni tarbiyalashning eng samarali shakli hisoblanadi.

Vengriya musiqa taʼlimining dunyo miqyosidagi roli

Bugungi kunda Kodaly metodi nafaqat Yevropa davlatlarida, balki AQSH, Yaponiya, Koreya, Avstraliya, Kanada va boshqa koʻplab davlatlar musiqa maktablarida qoʻllanilmoqda. Vengriya musiqa taʼlimi:

- bolalarda tabiiy musiqa eshituvini rivojlantiradi;
- ijodkorlikni oshiradi;
- ansambl va xor ijrochiligiga boʻlgan qiziqishni kuchaytiradi;
- milliy musiqa merosini asrab-avaylashga xizmat qiladi.

Xulosa

Vengriya musiqa taʼlimi, ayniqsa Kodaly metodi, bugungi kunda jahon musiqa

pedagogikasining eng yuksak darajadagi tizimlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Bunda musiqani erta yoshdan o'rgatish, xalq qo'shiqlariga tayanish, solfedjioni asosiy o'qituv vositasi sifatida qo'llash kabi ustuvor jihatlar mavjud. Ushbu metodni o'zbek musiqa ta'limiga tatbiq etish bolalarning musiqiy qobiliyatini samarali rivojlantirishda muhim omil bo'la oladi.

****Foydalanilgan adabiyotlar:****

1. Kodaly Z. "Selected Writings". Budapest, 1974.
2. Bartok B. "Folk Music of Hungary". Budapest, 1951.
3. Vengriya musiqa ta'limi bo'yicha ilmiy maqolalar va o'quv qo'llanmalar.
4. Xalqaro musiqa ta'limi assotsiatsiyasi (ISME) materiallari.